

TÜRKÇEDE EMİLE ZOLA TERCÜMELERİ VE EMİLE ZOLA HAKKINDA YAZILAR BİBLİYOGRAFYASI (1885-1973)

İnci Enginün — Zeynep Kerman

Türk edebiyatında Batıdan yapılan edebî tercümeleler 1859 yılından itibaren başlar. Klasiklerden, ansiklopedistlerden yapılan tercümeleler meyanında Tanzimat'ın ilk nesli romantik ekolün, bilhassa Victor Hugo'nun ve Aydınlik Çağ filozoflarının tesiri altında kalır. 1862 yılında başlayan Victor Hugo tercümeleleri ve onun eserlerinden ilham alan Rezaîzâde Ekrem ve Hâmid'in tesiriyle 1882 - 1885 yılları arasında ara-nesil adı verilen bir grup genç, Servet-i fûnun nesline çok tesir edecek olan bir tercüme faaliyetine girişir. Bunun yanı sıra Batıdaki realizm cereyanına ve temsilcilerine karşı da bir ilgi uyanır.

Bizim tesbit edebildiğimize göre, Zola'dan bahseden ilk yazı Şubat 1885 de *Mecmua-i Ebüzziya*'da neşredilmiştir. Burada dikkati çeken husus, realistlerin "fırka-i burhaniye" tabiri ile karşılanmasıdır.

Türk edebiyatında pozitivist felsefenin temsilcisi ve ateşli bir Emile Zola hayranı olan Beşir Fuad 1302/1885 - 1886 yılında Victor Hugo hakkında bir tenkit kitabı neşreder. Romantik ekolü müdafaa eden Menemenlizade Mehmed Tahir'in bu eser hakkında *Gayret* mecmuasında Beşir Fuad'a hitaben yazdığı açık bir mektupla münakaşa başlar ve kısa zamanda alevlenir¹.

1 Menemenlizade Mehmed Tahir, *Gayret*, nr. 3-6, 17. Kânun-ı sâni 1301 / 29 Ocak 1886, -7 Şubat 1301 / 19 Şubat 1886.

Beşir Fuad, *Gayret*'in 3, 4, 5, 6 numaralı nüshalarında münderiç "Victor Hugo" unvanlı makale-i intikadiyeye mukabele, *Saadet*, nr. 470, 472, 475, 477, 478, 481, 26 Temmuz 1886-8 Ağustos 1886.

M. C., Bir mütefenninle bir şâir, *Gayret*, nr. 26, 27 Haziran 1302 / 9 Temmuz 1886

M. M. Tahir, Beşir Fuad'ın *Victor Hugo* unvanlı eserlerine dair yazdığı makaleye mukabil *Saadet* gazetesiyile neşrettikleri varakaya cevaptır, *Gayret*, nr. 29-32, 18 Temmuz 1302 / 30 Temmuz 1886 - 19 Eylül 1302 / 1 Ekim 1886.

Beşir Fuad, Yetmiş bin beyitlik hicviyye, *Saadet*, nr. 493-494, 22-23 Ağustos 1886

Beşir Fuad, Menemenlizade Mehmed Tahir Beyefendi'den rica, *Saadet*, nr. 503, 2 Eylül 1886.

Menemenlizade M. Tahir, Beşir Fuad Beyefendi'nin "70.000 beyitlik bir hicviyye" unvanlı makalelerine mukabele ve sükûttur", *Âsâr*, nr. 14, 21 Ağustos 1302 / 2 Eylül 1886

Beşir Fuad, Çevir kazı yanmasın, *Saadet*, nr. 509 - 510, 13 - 14 Eylül 1886

Selânikli Fazlı Necib ile Beşir Fuad'ın mektuplaşması da (*Mektubat*, İstanbul 1305/1887-1888, 1313/1895-1896) bu konu ile ilgilidir. *Victor Hugo* adlı kitabın neşri dolayısıyla Beşir Fuad ile Muallim Naci arasında başlayan mektuplaşma (*İntikad*, İstanbul 1304/1886-1887) ise kısa zamanda edebiyatın umumî konularına intikal eder. Hâlid Ziya *Hikâye* (İstanbul 1304/1886-1887) adlı eserinde romantizm-realizm (hayâliyûn-hakikiyûn) konularını ele alır; *Germinal* ve *Assomoir*'dan birer parçayı tercüme eder. Ahmed Mithad Efendi de romantik ekolü müdafaa edenlerin tarafını tutar (Roman ve romancılık, *Tercüman-ı hakikat*, nr. 2847, 5 Aralık 1887) ve Zola'nın eserlerini "rezaletnâme" diye niteler (İkram-ı aklâm, *Malumat*, c. 5, nr. 99, 4 Eylül 1313/16 Eylül 1897, s. 975-977).

Ara-nesil ve Servet-i fünuncuların yazılarında Zola adı sık sık geçer. Cenab Şehabeddin, Mehmed Rauf, Ahmed Hikmet Müftüoğlu, Hüseyin Cahid ve Ahmed Şuayb tenkitlerinde sık sık Zola'dan bahsederler.

Meşrutiyet devri yazarları da Zola'nın tesiri altında kalırlar. Halide Edib, irsiyet ve sirayet ile ilgili nazariyelerini *Othello* modeline tatbik çalıştığı *Mev'ud Hüküm* (1917) adlı romanını Zola'ya ithaf eder. Halide Edib'deki bu geçici Zola hayranlığının kocası Salih Zeki ile arkadaşı Hüseyin Cahid'den gelmiş olması çok muhtemeldir.

Bu devrede en belli başlı Zola muakkibi romancı Hüseyin Rahmi'dir. Yazılarında sık sık Zola'dan ve realizm ekolünden bahseder. Hüseyin Rahmi'nin 1913 de neşrettiği *Cadı* romanını tenkit eden Şahabeddin Süleyman yeni bir münakaşanın başlamasına sebep olur. Münekkitler arasındaki çatışma üzerine Hüseyin Rahmi *Cadı Çarpıyor* (1329/1914) adlı küçük bir kitap yazar; bu, münakaşayı bitirecek yerde alevlendirir².

Abdülhak Hâmid de bu roman dolayısıyla çıkan tenkitlere Viyana'dan gönderdiği bir şiirle katılır ve Hüseyin Rahmi'yi "Türklerin Emile Zola'sı" diye vasıflandırır³. Bununla beraber Hâmid, Rezaîzade Ekrem'i de Zola'ya benzetir⁴.

Hüseyin Rahmi'yi "Türklerin Emile Zola'sı" diye vasıflandıran başka yazılar da vardır⁵.

Türkçeye Zola'dan çevrilen ilk roman *Thérèse Raquin*'dir. İlk defa Muallim Naci tarafından türkçeye tercüme edilen bu eser, 1942 de K.N.Duru, 1943 de Sitare Sevin

2 Hüseyin Rahmi Gürpınar - Açıklamalı Bibliyografya, haz. Muzaffer Gökman, İstanbul 1966, s. 127 - 131.

3 "İhkak-ı istintak şâir-i âzam Abdülhak Hâmid'den Hüseyin Rahmi Bey'e bir iltifatnâme-i manzum", *İkdam*, 27 Mart 1922.

4 *Akşam*, 10 Mayıs 1945

5 *Hayat-ı umumiyemiz ve Türk kadını*, *İleri*, nr. 622, 3 Ekim 1919

ve 1968 de Adnan Cemgil (2. bsk. 1970) tarafından da çevrilir; 1922 de Türk Tiyatrosunda Mahmud Esad'ın uygulaması olan *Hortlak* adıyla sahneye konur. Metin And, *Meşrutiyet döneminde Türk tiyatrosu 1908 - 1923* adlı eserinde (Ankara 1971) bu tarihi 1921 olarak verir. Eser 1954 de *Gelin* adıyla temsil edilir ve ayrıca radyoda da oynanır (1972 - 73).

Zola'dan en çok tercüme yapmış olan şahıs Hamdi Varoğlu'dur. Çoğu Millî Eğitim Bakanlığı Klasikler serisinde çıkan eserlerinin ikinci baskıları da yapılmıştır. 1941 de yaptığı *Jerminal* tercümesini (2. bsk. 1969) *Meyhane* (1942, 2. bsk. 1970), *Doktor Pascal* (1943), *Rahip Mure'nin günahı* (1943), *Bir aşk sayfası* (1944, 2. bsk. 1964), *Beşerdeki ifrit* (1944, 1969 daki ikinci baskısı *Hayvanlaşan insan* adıyla), *Hülya* (1945, 2. bsk. 1963), *Döl bereketi* (1945, 2. bsk. 1965 - 66), *Emek* (1946), *Rougon'ların yükselişi* (1946), *Toprak* (1946), *Para* (1947), *Tazı payı* (1947), *Eser* (1960) ve *Plassanz papazı* (1962) takip eder.

Hamdi Varoğlu'ndan sonra üç eser tercümesiyle Samih Tiryakioğlu gelir.

1968 den itibaren Adnan Cemgil, yaptığı Zola tercümeleriyle dikkati çeker : *Terez Raken* (1968, 2. bsk. 1970), *Germinal* (1968), *Bir aşk hikâyesi* (1968, 2. bsk. 1969), *Nana* (1972).

Zola'dan türkçeye en çok çevrilen eser *Assomoir*'dir. Bizim tesbit ettiğimize göre eser ilk defa 1923 de İsmail Müştak Mayakon tarafından çevrilir. Mustafa Nihat Özön, bu eserin 1324/1908 - 1909 da *Tanin* gazetesinde müstakil sahife ve kitap biçiminde ilâve olarak verildiğini söylerse de (*Türkçede Roman*, s. 185), bunun bir tarih hatası olduğu muhakkaktır. *Assomoir* 1942 de Hamdi Varoğlu tarafından da tercüme edilir. Hamdi Varoğlu'nun tercümesi 1970 de ikinci baskısını yapar. Onları 1967 de Nebil Fazıl Aksan'ın ve 1971 de Cemal Süreya'nın tercümeleri takip eder. Eser 1957 de Samih Tiryakioğlu tarafından *Sen bir melektin* adıyla çevrilir. *Assomoir*, Busnach'ın tiyatrolaştırdığı şekliyle 1914 de Aktör Burhaneddin tarafından *Maktel* adıyla tercüme edilmiştir. *Maktel* piyesinin ilk kapağında "mezkûr piyes 1330 senesi Mart'ında (Mart 1914) esnasında 'Sahne-i teceddüd' Burhaneddin Bey tarafından vaz'-ı sahne-i temaşa olunacaktır" ibaresi bulunmaktadır. Bu ibareden açıkça anlaşılıyor ki, piyes Rumî 1330 da neşredilmiştir. Metin And, *Meşrutiyet döneminde Türk tiyatrosu 1908 - 1923* (Ankara 1971) adlı eserinde bu piyesin 1912 de oynandığını kaydederken iç kapaktaki 1328/1912 yi Rumî ve dış kapaktaki 1330 u Hicrî olarak almış olacaktır.

Assomoir ve *Terez Raken*'den sonra Zola'nın türkçede en yaygın olan eseri *Nana*'dir. A. Sabih'in 1327(1911-12) yıllarında yaptığı ilk tercüme ile *Nana* adı benimsenmiş, 1328 (1912) de bu adı taşıyan bir tiyatro dergisi neşredilmiştir. Bir tek nüsha çıkabilen bu derginin sahibi ve kurucusu A.G., mesul müdürü M.R.dir. Süresi belirsiz olan ve İstanbul'da çıkan dergi, İstanbul Belediye Kütüphanesi (B. 267)

numarada kayıtlıdır. *Nana*'nın ikinci mütercimi Avni İnşel'dir (1942, 1945, 1959). Eser, Samih Tiryakioğlu (1959) ve Adnan Cemgil (1972) tarafından da çevrilmiştir.

Bu küçük araştırmanın gayesi, yıllardan beri dergi ve gazetelerde yapılan taramalar sırasında, Zola hakkında toplanan materyalin takdiminden ibarettir. Ancak bu bibliyografya tam olmak ve Zola hakkındaki bütün kayıtları ihtiva etmek iddiasından uzaktır. Bu bakımdan Emile Zola hakkında araştırma yapacak olanlar, realistler ve natüralistler hakkındaki yazıları, romantiklerden, Tanzimat sonrası Türk romanından bahseden makaleleri ve Dreyfüs meselesiyle ilgili yazıları da gözden geçirmelidirler (Dreyfüs ve Zola davalarıyla ilgili haberler günü gününe devrin gazetelerinde yer alır. Meselâ bk. "Muharrerat-ı telgrafiye", *Tercüman-ı hakikat*, nr. 6033-833, 12 Şubat 1898; nr. 6034-834, 13 Şubat 1898; nr. 6036-836, 15 Şubat 1898, nr. 6038-838, 17 Şubat 1898; nr. 6040-840, 19 Şubat 1898). Bu yazıda bunların bir kısmına kısaca temas edilmişse de, bibliyografyanın sınırı doğrudan doğruya Zola'dan bahseden yazılara ve ondan yapılan tercümelere inhisar ettirilmiştir. Bu bibliyografyada adı geçen bütün makale ve kitaplar, kütüphanelerden kontrol edilerek alınmıştır. Bizden evvel Zola hakkında birer bibliyografya derleyen Hüsametdin Bozok ve Hasan Âli Ediz'in zikrettikleri aşağıda adları yazılı eserleri bulamadığımızdan, çalışmamıza dahil etmedik:

- Tuğyan, çev. Mehmed Sadri, Dersaadet 1335, Kader mat., 72 s. (bk. 1911)
- Sayfiyede bir münakaşa, çev. Süleyman Tefvik, 1335 (1919)
- Saadet-i nisvan mağazası (tefrika), çev. Mustafa Refik
- Reklâm kurbanı (h)
- Geç bakalım vezneye (h)
- Yeşil değirmen faciası, çev. Naciye İzzet, 1934

1885

—“Fransa ehl-i kaleminden Emile Zola'nın *Documents littéraires* yani Vesâik-i edebiyye nâm eserinden alınmıştır s. 382” [Tâbi tarafından “bu makale ‘Realist’ denilen ve lisanımıza ‘Fırka-i burhaniye’ nâmıyla tercüme edilebilen meslek-i meşhur erbâbının nokta-i nazarından yazılmıştır” notu düşürülmüştür. IV. cildin fihristinde yazının Şefik Bey'e ait olduğu belirtilmektedir] Mecmua-i Ebüzziya, nr. 45, 1 C. evvel 1302/16 Şubat 1885, s. 1426 - 27.

—Hakkı; “Emile Zola mesleği üzerine mülâhazat: Aldığımız bir mektub” [Mektubun tarihi 17 Haziran 1302/29 Haziran 1886] Mecmua-i Ebüzziya, nr. 47, C. Ahir 1302/Mart 1885, s. 1492. [Bu mektuba “Mülâhaza-i tâbi” başlığı altında cevap verilir, s. 1493 - 95.]

—“Mesel-nüvis meşhur Emile Zola Victor Hugo'nun hafidi Mösyö George Hugo'ya âtide muharrer taziye-nâmeysi göndermiştir”, Tarık, nr. 430, 19 Şaban 1302/3 Haziran 1885.

—*Une page d'amour*, Tercüman-ı hakikat, nr. 2257, 29 Kânun-ı evvel 1885.
—Beşir Fuad, “Victor Hugo”, İstanbul 1302/1885 - 86, s. 179 v.d. [Emile Zola ve Realizmden bahis].

—*Cinayetin tesiri*, çev. Beşir Fuad, İstanbul 1303/1885 - 86 [Dr. Orhan Okay, *Beşir Fuad*, İstanbul 1969, s. 137 de bu kitabın Güneş mecmuasında ilânına rastladığımı ancak kütüphanelerde bulamadığımı belirtir].

1888

—*Thérèse Raquin*, çev. Muallim Naci, Mecmua-i Muallim, nr. 36 - 56, 1 Haziran 1304 - 19 Ekim 1304/13 Haziran 1888 - 30 Ekim 1888

—Halid Ziya, Hikâye, Ist. 1304/1888, s. 75 - 103 [*Germinal* s. 98 - 101 ve *Assomoir* s. 102-103 den tercüme].

1889

—*Zola'nın bir mektubu* [«Üdebâ ve tütün» başlıklı yazıda H. Taine, André Teurier, Zola, F. Coppée ve A. Dumas'nın mektupları yer alır] çev. Hüseyin Rahmi, Tercüman-ı Hakikat, nr. 3317, 3 Temmuz 1889

—“Zola'nın Akademi'ye intihabı haber veriliyor”, Tercüman-ı hakikat, nr. 3416, 1 Kasım 1889

1890

—*Bir gecelik aşk için*, çev. Hâlid Ziya, Hizmet, nr. 331, 11 Mart 1890-nr. 356, 10 Haziran 1890.

—“Emile Zola'nın âsârı”, Tercüman-ı hakikat, nr. 3565, 25 Nisan 1890

—*Bir köylünün ölümü*, çev. Hâlid Ziya, Hizmet, nr. 364, 8 Temmuz 1890, nr. 365, 12 Temmuz 1890.

—“Dereden tepeden” [Lavoisier-Emile Zola v.s.] çev. Baban Hüseyin Sâmih, Tanin, nr. 2350, 28 Safer 1308/13 Kasım 1890

1891

—*Feyezan*, çev. Mehmed Rüşdü, İstanbul 1307/1891, Kasbar mat., 40 s. Kasbar Kütüphanesi romanlarından adet : 3

—*Canlı cenaze*, çev. Mehmed Rüşdü, Dersaadet 1307/1891, Kasbar mat., 45+2 s. Kasbar kütüphanesi romanlarından adet: 5,

—*Terez Raken*, çev. Muallim Naci, İstanbul 1307/1891, Âlem mat. 96 s.

—“Emile Zola akademisyen”, Tercüman-ı hakikat, nr. 3802, 2 Mart 1891

—“Emile Zola hakkında yazı ve resim”, Servet-i fûnun, c. 1, nr. 6, 18 Nisan 1307/30 Nisan 1891, s. 69-70.

—*Dans defteri*, çev. Ali Remzi Leskovikli, İstanbul 1308/1891, A. Asaduryan Şirket-i Mürettibiye mat., 24 s.

1892

—Hüseyin Rahmi, “Guy de Maupassant”, Tercüman-ı hakikat, nr. 4073-4075, 5 - 8 Şubat 1892 [Zola’dan bahis].

—Ali Nihad, “Emile Zola”, Musavver cihan, nr. 25, 12 Şubat 1307/19 Şubat 1892, s. 195.

—“Emile Zola *Ninon hikâyeleri* unvanlı eser-i latifini şu mukaddime ile takdim ediyor”, çev. Osman Fahri, Tercüman-ı hakikat, nr. 4097, 4 Mart 1892.

—“Mevadd-ı müteneyyie; Zola’nın temettuu”, Hizmet, nr. 592, 21 R. evvel 1310/12 Ekim 1892.

1893

—Mehmed Münci, “Mektub”, Hizmet, nr. 621, 21 K. sâni 1893 [Bir ölünün defteri’ni övüyor ve bu eseri Zola’nın kilerle karşılaştırıyor.]

—Avanzâde Mehmed Süleyman, “Emile Zola”, Maarif, nr. 85, 28 Şubat 1308/12 Mart 1893, s. 107 - 108 (resmî s. 97):

—“Zola için ziyafet”, Tercüman-ı hakikat, nr. 4492, 30 Haziran 1893.

—A. Hikmet [Müftüoğlu], “Emile Zola’ya ziyafet”, Hazine-i fûnun, nr. 5, 29 Temmuz 1893, s. 38.

1894

—“Emile Zola ve matbuatta nâm-ı müstear”, Maarif, c. 5, nr. 131, 24 Receb 1311/1 Şubat 1894, s. 10 - 11.

—ع.ك., “Edebiyat-ı garbiyye: Bir nümune-i tenkid”, Mekteb, nr. 9, 21 Nisan 1310/3 Mayıs 1894, s. 413 - 422 [Tercüme faaliyeti dolayısıyla Emile Zola’nın eserlerinden bahis ve bir tenkit örneği olarak Emile Faguet’in *Emile Zola-Doktor Pascal* adlı tenkidi yer alır, s. 417 - 422.]

—“Tavsif: İnsanın tabiat-ı merbutiyeti, Tavsifat-ı edebiye, Tarif, Emile Zola’nın bir hikâyesi, Misal”, çev. Mehmed Refet, Hazine-i fûnun, nr. 44-45, 29 Nisan 1310/11 Mayıs 1894, 5 Mayıs 1310/17 Mayıs 1894, s. 354 - 356, 361 - 363 (Madlen Vera’dan aynen tercüme).

—“Emile Zola *Nantas*”, çev. Cemil Zeki, Mekteb, nr. 14 - 16, 7 Muharrem 1312-27 R. evvel-1312/12 Temmuz 1894 - 29 Eylül 1894, s. 38, 86, 134-135.

—Ali Nusret, “Fransa üdebası nerededir?”, Tercüman-ı hakikat, nr. 4842, 20 Ağustos 1894 [V. Sardou, A. Dumas Fils, E. Zola, A. Daudet, Goncourt Kardeşler, P. Bourget v.s.]

—Ali Müzaffer, “Terâcim-i ahval: Emile Zola”, Tercüman-ı hakikat, nr. 4854, 3 Eylül 1894.

—*Bir köylünün ölümü*, çev. Halid Ziya, Nakil, İstanbul 1310/1894, s. 1 -16, Âlem mat.

—*Canlı cenaze*, çev. Mehmed Rüşdü, İstanbul 1312/1894, Kasbar mat., 45 s. (ilânı

Maarif, nr. 155, 20 T. evvel 1310/ 1 Kasım 1894, s: 231.
—(ilân) *Feyezan*, Maarif, nr. 159, 17 T. sani 1310/ 29 Kasım 1894, v.d.

1895

—*Hikâye*, çev. Mustafa Hayrullah, Maarif, nr. 175-176, 15 Mart 1311/27 Mart 1895, s. 151-152; 23 Mart 1311/4 Nisan 1895, s. 159-160.

—*Muvakkat aşk*, çev. Halid Ziya, Nâkil, İstanbul 1311/1895, Matbaa-i Asanduryan, s. 1 - 92.

1896

—“Menâzır-ı hayat-ı hakikiye : Emile Zola’dan Kont dö Vertobel’e”, çev. ع. Fâni, Mekteb, nr. 32, 23 Zilkadé 1313/7 Mayıs 1896, s. 508 - 512.

—“İcmal-i edebî” [Zola’dan bahis], Malumat, nr. 40, 30 Mayıs 1312/11 Haziran 1896.

—“Muharrirler nasıl çalışıyorlar”, Mecmua-i Ebüzziya, cüz. 57, Muharrem 1314/ Haziran 1896, s. 2095 - 2097 [Zola, Dickens, Goethe, Spencer, Hegel, Balzac, Flaubert].

—*Hikâye*, çev. İzzî, Maarif Risalesi, nr. 25-26, 13 Haziran 1312/25 Haziran 1896, s. 396 - 400; 20 Haziran 1312/1 Temmuz 1896, s. 409 - 412.

—*Hiss-i Hakikat*, çev. Halid Safa, Maarif Risalesi, nr. 26, 20 Haziran 1312/1 Temmuz 1896, s. 407-409

—Ahmed Midhat Efendi, “Makale-i intikadiye: Emile Zola’yı kimler beğenir”, Tercüman-ı hakikat, nr. 5370, 7 Temmuz 1312/19 Temmuz 1896.

—Ahmed Midhat Efendi, “Mesâlik-i edebiye ve Emile Zola”, Tercüman-ı hakikat, nr. 5375, 12 Temmuz 1312/24 Temmuz 1896.

—Ahmed Midhat Efendi, “Makale-i intikadiye, Mukayese-i mesâlik”, Tercüman-ı hakikat, nr. 5378, 15 Temmuz 1312/27 Temmuz 1896.

—Ahmed Midhat Efendi, “Emile Zola’yı niçin okumuyorum”, Malumat, nr. 45, 18 Temmuz 1312/30 Temmuz 1896, s. 994 - 998.

—“Paris’ten” [Zola hakkında], Malumat, nr. 49-50, 19 Ağustos 1312/31 Ağustos 1896, s. 35.

—“İcmal-i Edebî: George Sand meselesi”, Malumat, nr. 58, 14 T.sani 1312/26 Kasım 1896, s. 188-189 [Emile Zola’dan bahis].

—Cenab Şehabeddin, “Fransız edebiyat-ı cedidesine dair”, Servet-i Fünun, nr. 299, 21 T.sani 1312/3 Aralık 1896, s. 199 - 203 [Emile Zola’dan bahis].

1897

—“Guy de Maupassant”, çev. Safveti Ziya, Malumat, nr. 69, 30 K.sani 1312/12 Şubat 1897, s. 410 - 414 [Zola’nın Maupassant hakkındaki bazı mütalaatı].

- Safveti Ziya, “Emile Zola ve eseri”, Malumat, nr. 70-71, 6 Şubat 1312/18 Şubat 1897, s. 433-434; 13 Şubat 1312/25 Şubat 1897, s. 459 - 461 [resmi de var].
- Madam* (tefrika), Hizmet, nr. 1134 v.d., 10 Temmuz 1313/30 Temmuz 1897 v.d.
- Mehmed Rifat, “Emile Zola”(şiir), Fevâid, nr. 17, Ağustos 1313/Ağustos 1897, s. 260-261.
- Tatil*, çev. A. Refik, Malumat, nr. 104, 9 T.evvel 1313/21 Ekim 1897, s. 1080 - 1082.
- “Emile Zola”, Mecmua-i Ebüzziya, cüz. 67 - 69, R.ahir - C. evvel 1315 / 17 Ağustos - 28 Eylül 1897, s. 1022 - 1024, 1025-1031, 1094 - 1102.
- Dr. Bafıralı Yanko, “Deha hakkında nazariyat-ı cedide ve Emile Zola yahut manzume-i asabiyesi ve ahval-i ruhiyesi itibarıyla Emile Zola’ya bir nazar”, Nüsha-i fevkalâde (Tercüman-ı hakikat ve Musavver Servet-i fûnun gazeteleri tarafından müştereken), 1313/1897, s. 79 - 81.
- Ali Reşad - İsmail Hakkı, “Dreyfûs meselesi ve esbab-ı hafiyesi”, İst. A. Asadur-yan Şirket-i Mürettibiye mat., 1315/1897; 8 + 420 s.
- “Dreyfûs meselesi”, İst. 1315/1897, Âlem mat. Ahmed İhsan ve Şürekâsı, 40 s. [Resimli].
- “İcmal-i edebî: Meşhur Flaubert’in bir mülâhazası, A.Daudet nasıl çalışmış ? Zola’nın ifadatı”, Malumat, nr. 114, 18 K.evvel 1313/30 Aralık 1897, s. 1268-1269.

1898

- “Emile Zola’nın A.Daudet’ye dair yazdığı bir makalenin tercümesidir”, çev. Mehmed Remzi, Muktebes, nr. 2, 8 K.sâni 1313/20 Ocak 1898
- “A.Daudet’nin mezarı üstünde Emile Zola’nın irad ettiği nutuk”, çev. Mehmed Câvid, Mütalaa, nr. 78, 21 K.sâni 1313/2 Şubat 1898
- “İcmal-i edebî: Emile Zola - Dreyfûs meselesinden evvel Emile Zola ile gençler-Sembolizm- G. de Cahun”, Malumat, nr. 119, 22 K.sâni 1313/3 Şubat 1898, s. 1354-1356
- “Dreyfûs - Zola davası”, Malumat gazetesi, nr. 254 - 272, 12 Şubat 1898 - 1 Mart 1898
- “Mektub-ı mahsus: Zola - Voltaire”, Malumat gazetesi, nr. 284, 13 Mart 1898
- Ali Kemal, “Paris’ten: Zola davasının temyizi”, Malumat, nr. 129, 2 Nisan 1314/14 Nisan 1898, s. 162 - 164.
- A.Y., “Zola davası hakkında bazı mütalaat-ı kanuniye”, Malumat, nr. 135, 21 Mayıs 1314/2 Haziran 1898, s. 306-308.
- Emile Zola’nın resmi, Musavver Terakki, nr. 15, 26 T.sâni 1314/8 Aralık 1898, s. 113.

1899

—Mehmed Rauf, “Emile Zola’nın son romanı: Fécondité”, Servet-i fûnun, c. 18, nr. 452, 28 T.evvel 1315/9 Kasım 1899, s. 149 - 154.

—Hüseyin Cahid, “Hayat-ı matbuat 26: Emile Zola’nın eserleri”, Sabah, nr. 3588, 1 T.sâni 1315/13 Kasım 1899

—A.Ş., “Emile Zola ve âsârı” (resimleri ve çalışma odası), Servet-i fûnun, c. 18, nr. 457 - 459, 2 - 16 K.evvel 1315/14 - 28 Aralık 1899, s. 228 - 232, 243 - 247, 262 - 266.

—“Emile Zola”, Almancadan çev. Mehmed Rüştü, Mecmua-i Ebüzziya, cüz. 84-93, 1317/1899, s. 58 - 68, 106 - 115, 156 - 167, 211 - 218, 284 - 288, 304 - 309, 377 - 384, 407-413, 470-476.

1900

—Hüseyin Cahid, “Hayat-ı matbuat: 33” (Emile Zola), Sabah, nr. 3637, 20 K.evvel 1315/1 Ocak 1900

—“Esmâr-ı matbuat” (Zola, Bourget v.s.), Servet-i fûnun, c. 18, nr. 460, 23 K. evvel 1315/4 Ocak 1900 s. 265-284.

1901

—Şekib, “Fransa üdebâ-yı hazırası nazarında çocuklar”, Malumat, nr. 299, 26 Temmuz 1317/3 Ağustos 1901, s. 1120 - 1122 [Fécondité, l’Assomoir, Le Rêve, La Joie de vivre’den geniş bahis].

1902

—“Emile Zola’nın resmi”, Malumat, nr. 355, 19 Eylül 1318/2 Ekim 1902, s. 2035.

—“Emile Zola’nın resmi”, İrtika, nr. 183, 3 T.evvel 1902, s. 321.

1908

—Dr. Galib Ata, “Tıp ve edebiyat” [Emile Zola’dan bahis], Servet-i fûnun, nr. 899, 3 Temmuz 1324/16 Temmuz 1908.

—Halide Salih, “Shakespeare - Zola”, Aşiyân, nr. 9, 30 T.evvel 1324/12 Kasım 1908, s. 263 - 265.

—*Bonheur de dames*, Servet-i fûnun (ilâve kısım), nr. 912 - 928, 6 T.sani 1324/19 Kasım 1908.

1909

—“Emile Zola’nın resmi” [“Gelecek nüshalarda XIX. asırda Fransız edebiyatı nâmı ile yazacağımız makalede Emile Zola’nın hayatını okuyunuz” kaydına rağmen, bu

yazıya sonraki sayılarda rastlanmamıştır.] Hüsn ü şiir, nr. 3, 1325/1909 [Derginin 4. sayısı 10 Temmuz 226/26 Receb 328 tarihini taşımaktadır].

1910

—Ahmed Macid, “Natüralizm meslek-i edebîsi ve Emile Zola”, Resimli kitab, nr. 17, Şubat 1325/Şubat 1910, s. 415

—“Zola’ya dair”, Düşünüyorum, nr. 19, 1326/1910, s. 236-239.

1911

—Mehmed Rauf, “Zola’nın gençlere hitabı. Metrûkat-ı kalemiyesinden olan bir mektuptan muktebes”, Tecelli, c. I. nr. 3, 13 Kânûnsani: 1911, s. 8.

—*Nana*, çev. A. Sabih, İstanbul 1327/1911-12, Şems matbaası, 388 s. [Vakit gazetesinin 14 Şubat 1940 tarihli 7935. sayısında Zola hakkında çıkan bir yazıda bu tercümenin Ahmed Sahib tarafından yapıldığı belirtilmektedir].

—*Para*, çev. İsmail Müştak, Tanin, nr. 911-1104, 17 Mart 1911-29 Eylül 1911 (137 nolu tefrikanın sonunda “mabadi var” ibaresi bulunmaktaysa da devamına rastlanmamıştır.) [ilanı nr. 907, 13 Mart 1911 den itibaren başlar].

—Mehmed Rüşdü, “Emile Zola”, Mecmua-i Ebüzziya, cüz 103 - 108, 10 Receb 1329/23 Haziran 1911 - 15 Şaban 1329/30 Temmuz 1911, s. 792 - 796, 821 - 825, 892 - 896, 916 - 922, 945 - 952.

—“Zola’nın son eseri hakkında bir Fransız gazete muharririnin müşarünileyhden istizâhı Fécondité “Bereket”, Mecmua-i Ebüzziya, cüz 107, 8 Şaban 1329/23 Temmuz 1911, s. 908-909.

—*Tugyan* (tefrika), Millet ile musahabe, nr. 1 - 8, 18 Ağustos - 1 Eylül 1911 [Yarım kalmış bir tefrikaya benzemektedir].

—“Emile Zola”, Almancadan çev. Mehmed Rüşdü, Mecmua-i Ebüzziya, cüz 111, 7 Ramazan 1329/24 Ağustos 1911, s. 1046 - 1050; cüz 113, 21 Ramazan 1329/3 Eylül 1911, s. 1172 - 1178 [Mabadi gelecek nüshada kaydına rağmen bulunamadı].

1912

—Mustafa Şekib, “Birkaç mektub: Sa’yin terbiyevî nüfuzu” [Emile Zola’nın 18 Mayıs 1893 de mekâtib-i âliye talebesine verdiği nutuklardan], Yeni mekteb, nr. 11, Mart 1328/Mart 1912, s. 351-352.

—*Jan Gordon*, çev. Mehmed Fahri, İst. 1328/1912 - 13, Gayret Kt. 132 s., Hayat-i hakikiye sahnelerinden

1913

—Ali Kemal, “Hikâye mi ? Hikâyet mi ?”, Paris Musahabeleri, İstanbul 1329/1913-14, Matbaa-i İkdâm, s. 111-119 [Zola’nın *Roma* adlı hikâyesinin Paris gazetelerinde tefrika edilmesi münasebetiyle].

—[Zola’nın *Nana* adlı eseri hakkında mütalaa], aynı esr. s. 20.

1914

- Madam Nijon* k. çev. Ziya Gevher, Donanma, nr. 3-7, 20 Temmuz 1914-10 Ağustos 1914, s. 58-59, 75-77, 91-93, 112 (tefrika yarımır)
- Maktel* (5 perde, 9 tablo, müdhîş dram), çev. Aktör Burhaneddin, İstanbul 1330/1914, Cemiyet kt. Şems mat., 246 s. [*Assomoir* romanının Busnach (William Bertrand) ve Facino tarafından tiyatrolaştırılmış şeklidir; iç kapağında Dersaadet 1328 taribi vardır].
- Madlen Fera*, çev. Fuad İzzet, İst. 1330/1914, Mahmud Bey mat., 16 s. [S. Özege Kataloğu]

1918

- İffet*, Emile Zola'nın *Une Campagne* adlı eserinden çev. M. Şekib, Terbiye, nr. 3, 26 Eylül 1334/20 Eylül 1918, s. 129 - 138.
- Orta tabakada zina*, çev. M. Şekib, Terbiye, nr. 6, 15 K. evvel 1334/11 Aralık 1918, s. 212 - 220.

1919

- Kadın istemezse*, çev. Reşad Nedim, İstanbul 1335/1919, Hilâl mat., 80 s.

1922

- Hortlak* (piyes 4 perde), tatbikan nâkili Memduh Suad, el yazısı ile Darülbedayi'nin tasdikli suflör defteri, Metin And Özel Kütüphanesi
- C.K., "Temaşa hayatı: Hortlak", Yeni Şark, nr. 111, 21 K.sani 1922
- Faruk Nafiz, "Hortlak Türk Tiyatrosunda", İleri, nr. 1427, 22 K.sani 1338/1922
- İbrahim Necmi, "Temaşa hayatı: Hortlak", Vakıf, nr. 1479, 23 K.sani 1338/1922
- S.N., "Türk Tiyatrosunda Hortlak merakı", Yarın, nr. 15, 26 K.sani 1338/1922

1923

- Assomoir*, çev. İsmail Müştak Mayakon, İstanbul 1923, Tanin mat., 456 s. Ölmez eserler külliyyatı.

1924

- "Emile Zola ve tabiiyeci romanı", Muhtasar tarih-i edebiyat, 1924, s. 366-368.

1925

- Naci Fikret, "Emile Zola ve inkıyad", Yeni Fikir, nr. 9, 15 Haziran 1341/ 23 Haziran 1925.

1927

- Kâmran Şerif, "Emile Zola elim bir kazâ neticesinde nasıl öldü ?", Güneş, nr. 17, 15 T.evvel 1927, s. 4 - 5.
- Kâmran Şerif, "Emile Zola'nın ölümünün 25. yıldönümü; Emile Zola'dan parça-

lar: *Karlar içinde kalmış tren* (Bête humaine'den) ve *Gayzlarım*, Hayat, nr. 47, 20 Temmuz 1927, s. 409 - 413.

—“Emile Zola vefatının 25. sene-i devriyesi”, Servet-i fûnun, c. 62, nr. 1629 - 155, 3 T.sani 1927, s. 394.

—Namdar Rahmi, “Emile Zola”, Yeni fikir, nr. 28, 15 Teşvinsani 1927.

1928

—*Ninon'un masallarından: Aşk perisi*, çev. Yaşar Nabi, Servet-i fûnun, c. 63, nr. 1640-166, 19 K.sani 1928, s. 151-152.

—*Nefs-i emmare*, çev. Mehmed Gayur, Vakıf, nr. 3761 - 3890, 28 Haziran 1928-5 T.sani 1928 [123 tefrika].

1929

—*Hakikat*, çev. Reşat Nuri [Güntekin], İst. 1929, Devlet mat., 311 s.

—“Emile Zola'dan: *Bağ bozumu gününde bir gezinti*”, Halid Fahri, Edebî Kıraat nûmuneleri, İst. 1929, s. 153.

1930

—*Aşk perisi*, çev. Yaşar Nabi, Muhit, nr. 21, Temmuz 1930, s. 193 - 195

—“Zola ve Paul Valéry”, Millî mecmua, nr. 120, 1 Kasım 1930, s. 96

1933

—*Kedilerin cenneti*, çev. Muzaffer Rifat, İnkılap, nr. 3, 1933, s. 10-11.

1934

—*Bir aşk gecesi için*, Çev. Ferit Namık, Servet-i fûnun-Uyanış, nr. 297-301, 303; 16 Ağustos-27 Eylül 1934, s. 190-191, 206 - 207, 222-223, 238-239, 254-255, 286-288.

—Agâh Sırrı, Edebiyat tarihi dersleri Tanzimat edebiyatı, 1934, s. 370, [Zola'dan bahis.]

—*Karlar içinde kalmış tren*, *Gayzlarım*, çev. Kamran Şerif, Şaheserler antolojisi, haz. Vasfi Mahir Kocatürk, İst. 1934, Birinci kitap, Devlet bsm., s. 250 - 253.

—Haydar Rifat (Yorulmaz), Dünyanın en büyük hikâyecilerinden hikâyeler, İstanbul 1934, Şirket-i Mürettibiye mat., 263 s. [“Balzac, Gonkur kardeşler, Flober, Zola, Dode, G. de Mopasan, A. Çekof, Turgenyef gibi hikâyecilerin bazı hikâyelerini dilimize çevirip 3-4 cilt halinde neşretmek isterdim” diyen mütercim hikâyelerin hangi yazarlara ait olduğunu belirtmiyor].

1936

—İbrahim Alâeddin, “Zola”, Meşhur adamlar-hayatları ve eserleri, 1933-1936, s.1602.

—“Zola, Emile”, Hayat Ansiklopedisi, c. X, İstanbul 1936, s. 4748

1937

—*Kıymetli taşlar fabrikası*, çev. Oktay Akbal, İst. 1937, İstanbul Bsm., 7 s.

1938

- Bir aşk gecesi*, çev. Ferid Namık Hansoy, İstanbul (1938), İnkılap ktb., 145 s.
 —A.B. (Baha Dürder) “Römanlar, Üç roman hakkında” (Bir aşk gecesi, Turgeniyef: Babalar ve oğullar, Tullio Murri: Kürek cehennemi), Kalem, nr. 1, 15 Mart 1938, s. 31.
 —*Romanda reel duygusu*, Kalem, nr. 2, 15 Nisan 1938, s. 60 - 64.
 —*Çilekler*, çev. Faik Berçmen, Tan, nr. 1088, 11 Mayıs 1938.
 —*Koca Miço*, çev. Faik Berçmen, Tan, nr. 1092, 15 Mayıs 1938.
 —*Romanda şahsî ifade*, Kalem, nr. 3, 15 Mayıs 1938, s. 110.
 —*Romanda tasvir hakkında*, Kalem, nr. 4, 15 Haziran 1938, s. 152 - 155.
 —*Romana tatbik olunmuş tenkid formülü*, Kalem, nr. 5, 15 Temmuz 1938, s. 202-207.

1939

- “Dünün olduğu kadar bugünün de şaheseri *Bozgun*” [Tefrika edileceğine dair ilân] İkdâm, nr. 124 - 212, 17 Birincikânun 1939- nr. 139-212, 31 B.Kânun 1939.
 —Selâmi İzzet Sedes, “Edebiyat: Emile Zola”, İkdâm, nr. 133-212, 25 Birinci kânun 1939.

1940

- Bozgun*[tefrika] çev. Selâmi İzzet, İkdâm, nr. 140 - 212, 1 İkinci kânun 1940-nr. 213-212, 22 Mart 1940 [nr. 200 de tefrika yok].
 —*Mezarıcı komşum*, çev. Faik Berçmen, İkdâm, nr. 154 - 212, 15 İkincikânun 1940
 —Osman Yenseni, “Fekondite başlarken Emile Zola’nın hayatı, Yoksulluk sahneleri” [Romannın ilâni, Leon Dode’nin mütalaası yer alıyor], Vakit, nr. 7935, 14 Şubat 1940
 —“Fekondite hakkında Edib Hakkı Süha diyor ki”[kısa bir takdim yazısı], Vakit, nr. 7936, 15 Şubat 1940.
 —Osman Yenseni, “Dreyfüs meselesi, Fekondite”, Vakit, nr. 7936, 15 Şubat 1940
 —*Fekondite*, çev. Osman Yenseni, Vakit, nr. 7937 - 8077, 16 Şubat - 5 Temmuz 1940 [121 tefrika].
 —H. S. Gezgin, “Zola için”, Vakit, nr. 7985, 4 Nisan 1940.
 —“Emile Zola’nın 100. yıldönümü-Fekondite müellifinin Paris’te bugün hâtırası yadediliyor”, Vakit, nr. 7985, 4 Nisan 1940.
 —“Emile Zola”, Akşam, nr. 7705, 4 Nisan 1940.
 —Peyami Safa, “Hadiseler arasında Emile Zola”, Cumhuriyet, nr. 5710, 5 Nisan 1940
 —Hüsamettin Bozok, “Zola. Doğumunun yüzüncü yılı”, İstanbul 1940, Sebât Bsm., 47 s.

- Hüsametdin Bozok, “Emile Zola”, Yeni adam, nr. 275-277, 4 Nisan-18 Nisan 1940
- Balıkla fasulyaya bayılırım*, çev. Faik Berçmen, Cumhuriyet, nr. 5715, 10 Nisan 1940, s. 6.
- Ziya Yamaç, “100 üncü doğum yılı kutlanan Emile Zola”, Servet-i Fünun-Uyanış, c. 87, nr. 2277, 11 Nisan 1940, s. 344-345.
- Rüşdü Şardağ, “Zola” Yeni adam, nr. 278, 25 Nisan 1940.
- Komşum Jacques*, çev. Faik Berçmen, Yeni adam, nr. 278, 25 Nisan 1940.
- Rüşdü Şardağ, “Devirler açan Zola”, Yeni adam, nr. 279, 2 Mayıs 1940.
- Hüsametdin Bozok, “Zola”, Yedigün, nr. 374, 7 Mayıs 1940 [tanıtma]
- Hüsametdin Bozok, “Zola”, Ülkü, nr. 88, Haziran 1940, s. 384.
- Baha Dürder, “Bir kitap münasebetiyle” (Doğumunun 100. yılı münasebetiyle Zola, yaz. Hüsametdin Bozok, İstanbul 1940) Varlık, nr. 172, 1 Eylül 1940.

1941

- Hüsametdin Bozok, “Emile Zola'nın sanat şahsiyeti”, Yeni adam, nr. 327, 3 Nisan 1941.
- Hüsametdin Bozok, “Emile Zola”, Yeni adam, nr. 327, 3 Nisan 1941.
- Maximilien Gauthier, “Zola sanat münakkidi”, Yeni adam, nr. 327, 3 Nisan 1941
- Kıymetli taşlar fabrikası*, çev. Oktay Akbal, Servet-i fünun Uyanış, nr. 2337, 5 Haziran 1941, s. 34-35.
- “Emile Zola Pol Muni'nin yarattığı sönmez bir sanat ateşi” (film ilânı), Akşam nr. 8131, 8132, 8134, 11, 12, 14 Haziran 1941.
- Hamdi Varoğlu, “Emile Zola”, Yeni mecmua, nr. 112, 19 Haziran 1941.
- “Edebiyatın mesuliyeti (Gazetemizin açmış olduğu büyük anket) Emile Zola, Jules Romains”, Yeni adam, nr. 339, 26 Haziran 1941.
- Jerminal* I-II, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul (1941), Semih Lütfi Kitabevi, Kenan Basımevi, 294 + 235 s.
- Dünya şaheserlerinden tercüme serisi 20.21
- Lütfi Ay, “Jerminal”, Tercüme, nr. 10, 19 İkinciçeşrin 1941, s. 354 - 358.

1942

- Terez Raken*, çev. Kâzım Nami Duru, İstanbul 1942, Ahmet Sait mat., 232 s. Ankara Kütüphanesi 50
- Bir aşk gecesi*, çev. Ferid Namık Hansoy, İstanbul (t.s.) İnkılâp Kitabevi, Halk Basımevi [s. 7 - 81 Bir aşk gecesi; 85 - 145 Nantas].
- Nana I-II, çev. Avni İnsel, İstanbul 1942, Hilmi Kitabevi, 223 s., 229 - 451 s., Şirket-i Mürettebiye mat.
- Son Asır Dünya Edebiyatı Serisi 1.2
- Nana I [Avni İnsel'in tercümesini kısa bir tanıtma], Ayın bibliyografyası, nr. 2, Şubat 1942, s. 8.

- Nana II [Avni İnsel'in tercümesini kısa bir tanıtma] Ayın bibliyografyası, nr. 3, Mart 1942, s. 9.
- Assomoir* (Asomuar) I-II, çev. İsmail Müştak Mayakon, İstanbul (t.s.), Hilmi Kitabevi, Tan Bsm., 271 + 251 s. [I. cildin başında Halid Ziya Uşaklıgil'in *Assomoir* adının aynen muhafazasının isabeti hakkında; 2. cildin başında İbrahim Hilmi Çığraçan'ın eserin tercümesi hakkında kısa birer mütalaaları var].
- Ninon masallarından: Semplis*, çev. Bedia Kösemihal, Varlık, nr. 212, 1 Mayıs 1942, s. 476 - 480.
- Assomoir I [kısa bir tanıtma] Ayın bibliyografyası, nr. 5, Mayıs 1942, s. 7.
- Süreyya İlgün, "Nana" [Avni İnsel'in tercümesi hakkında], Tercüme, sayı 14, 19 Temmuz 1942, s. 145 - 149.
- Meyhane 'Assomoir'* I-II, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul (1942 - 1944), Semih Lütfi Kitabevi. Sebat mat., 208 + 437 s. [Emile Zola'nın eser hakkındaki önsözüyle] Dünya Edebiyatından Tercüme Serisi 25-26.
- Lütfi Ay, "L'Assomoir tercümeleri", Tercüme, sayı 15, 19 Eylül 1942, s. 218 - 224
- Cemil Meriç, "Emile Zola ve Assomoir", Ayın Bibliyografyası, sayı 7-8, 9-10, Temmuz-Ağustos; Eylül-I. Teşrin 1942, s. 19 - 22.
- "Assomoir" [kitap takdimi], Varlık, nr. 225, 15 İkinci teşrin 1942, s. 200
- Hamdi Varoğlu, "L'Assomoir tercümesi üzerine bir tenkide cevap", Tercüme, sayı 16, 19 İkinciteşrin 1942, s. 290 - 293.

1943

- Değirmene hücum*, çev. Asım Çalıköğlü, İstanbul 1943, Hilmi Kitabevi, Müretti-biye mat., 99 s.
- Son Asır Dünya Edebiyatı Serisi 16
- Terez Raken*, çev. Sitare Sevin, İstanbul (1943), Hilmi Kitabevi, Tan Bsm., XV + 192 s.
- Son Asır Dünya Edebiyatı serisi 5
- Doktor Pascal* I-II, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1943, Ülkü Bsm., XV + 161 + 349 s. [Tercümeğe esas Charpentier kitabevinin 1893 tarihli tabıdır. Başta Zola ve Natüralizm hakkında da bir önsöz vardır].
- Ölmez Eserler 1.2
- Mansur Tekin, "Doktor Pascal", Ayın bibliyografyası, sayı 18, Haziran 1943, s. 11 - 13
- Rahip Mure'nin günahı*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1943, Hilmi Kitabevi, 379 s.
- Son Asır Dünya Edebiyatı serisi 8
- Mansur Tekin, "Rahip Mure'nin günahı", Ayın bibliyografyası, sayı 21-22, Eylül - I. Teşrin 1943, s. 15 - 17,

1944

—*Plassans papazı*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1944, Uğur Kitabevi, Yeni Sabah mat., 412 s.

Dünya Edebiyatından Tercüme Serisi 2

—*Beşerdeki İfrit*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul (1944), Remzi Kitabevi, Güven Bsm., 312 s.

Dünya muharrirlerinden tercümeler serisi 74

—*Meyhane* (Assomoir) c. II, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul (1944), Semih Lütfi Kitabevi, Tan mat., 213 - 437 s.

Dünya Edebiyatından Tercüme Serisi 26

—*Bir aşk sayfası* I-II, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1944-45, Maarif Basımevi, 208 - 339 s.

Dünya Edebiyatından Tercüme Serisi Fransız Klâsikleri 62

1945

—*Hakikat* I-II, çev. Reşat Nuri Güntekin, İstanbul 1945, Sadık Kâğıtçı Basımevi, 562 + 496 s.

Dünya Edebiyatından Tercüme Serisi Fransız Klâsikleri 91

—*Nana* I, çev. Avni İnel, 2. bsk. İstanbul 1945, Hilmi Kitabevi, Şirket-i Mürettebiye Bsm., 232 s.,

Orta ve Son Asır Dünya Edebiyatı Serisi 1

—*Yaşama zevki*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1945, Hüsnütabiat Bsm., 313 + 264 s.

Dünya Edebiyatından Tercüme Serisi Fransız Klasikleri 63

—*Hülya*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1945, Millî Eğitim Matbaası, 298 s.

Dünya Edebiyatından Tercüme Serisi Fransız Klâsikleri 64

—*Eser* I-III, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1945, Yüksel yayınevi, VIII + 208 s. Garp Edebiyatından Tercüme Serisi : 1

—*Döl bereketi* I-III, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1945, Millî Eğitim Matbaası, (1. cilt Suhulet mat.) 476 + 343 + 229 s.

Dünya Edebiyatından Tercüme Serisi Fransız Klâsikleri 92

—*Bir Aşk sayfası* II, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1945, Maarif Matbaası, 339 s.

Dünya Edebiyatından Tercüme Serisi Fransız Klâsikleri 62

1946

—“Eser” II. cilt [kısa bir tanıtma yazısı] Ulus, 20 Mart 1946

—Hasan Ali Ediz, “Emile Zola ve türkçeye çevrilmiş eserleri”, Son Posta, 2 Mayıs 1946.

—Hasan Ali Ediz, “Emile Zola ve türkçeye çevrilmiş eserleri”, İşte Türkiye, sayı 1,

Haziran 1946, s. 22-28 [Yazı 2 Mayıs 1946 tarihli Son Posta'dan iktibas edilmiştir].
—*Emek I-II* (Travail), çev. Hamdi Varoğlu, Ankara 1946, Millî Eğitim Basımevi, 306 + 314 s.

Dünya Edebiyatından Tercümelemler Fransız Klâsikleri 107

—*Rougon'ların yükselişi I-II* (La fortune des Rougons), çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1946, Millî Eğitim Basımevi, 273 + 268 s. [E. Zola'nın önsözü ile].

Dünya Edebiyatından Tercümelemler Fransız Klâsikleri 127

—*Toprak I-II*, çev. Hakkı Süha Gezzin, İstanbul 1946, Remzi Kitabevi, VIII + 303 + 327 s. [Başta Zola hakkında kısa, daha ziyade fıkralara dayanan bir önsöz var].

Dünya Muharrirlerinden Tercümelemler Serisi 85.86

—*Toprak I-II*, Çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1946-47, Millî Eğitim Basımevi, 435 + 370 s.

Dünya Edebiyatından Tercümelemler Fransız Klâsikleri 139

—Daniel Mornet, Fransız Edebiyatı Tarihi, çev. Nevin Yürür, İst. 1946, s. 240 - 241,

1947

—*Para*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1947, Güven Yayınevi, 416 s.

Büyük Muharrirlerden Tercümelemler : 6

—*Tazı payı* (La curée), çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1947, Millî Eğitim Basımevi, 491 s.

Dünya Edebiyatından Tercümelemler Fransız Klâsikleri 154

—“Kıymetli taşlar fabrikası, Dört Hollandalı, Misafir, Açık pencere”, Yazarlar Emile Zola, W. Somerset Maugham, Elin Tolin, Saki, çev. Oktay Akbal, M. Fuat, Tuna Baltacıoğlu, İstanbul, Kasım 1947, Ülkü Basımevi, 29 s.

Kısa hikâye cep kitapları : 4

1950

—*Doktor Pascal*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1950, Ak Kitabevi, Yeni matbaa, 264 s.

1952

—“Emile Zola'nın 50 nci ölüm yıldönümü için hazırlıklar” (İsviçre matbuatından), Cumhuriyet, nr. 10064, 6 Ağustos 1952.

—Hasan Ali Ediz, “20. asrın ansiklopedisi Zola - Aşk bir mucizedir” (resimli), 20. Asır, c. I, nr. 7, 27 Eylül 1952, s. 13, 31.

—“Zola'nın ellinci ölüm yıldönümü : Hayatı (yaz. Hamdi Varoğlu), sanatı” (yaz. Hüsamettin Bozok), Yeditepe, nr. 22, 1 Ekim 1952, s. 1, 4, 5.

—Hüsamettin Bozok, “Emile Zola”, Politika, c. 1, nr. 18, 4 Ekim 1952, s. 6, 8.

- Oktay Akbal, “Ölümünün 40. yılında Zola”, Vatan, c. 13, nr. 4102, 17 Ekim 1952
 —Nebil Otman, “Emile Zola”, Türk Dili, c. II, nr. 15, 1 Aralık 1952.

1953

- Rahip Mure'nin günahı*, çev. A. Moran, İstanbul 1953, Ak Kitabevi, 302 s.
 —Jules Romains, “Emile Zola”, Varlık, c. 21, nr. 397, 1 Ağustos 1953, s. 16.

1954

- Canlı ölü*, çev. G.A., İstanbul 1954, Anıl mat., 64 s.
 Radar Yayını Seri A No. 1
 —Suut Kemal, “Emile Zola ve Thérèse Raquin”, Devlet Tiyatrosu, nr. 14, 20 Ocak 1954, s. 14
 —Bahri Savcı, “Ankara’da sahne hareketleri: Gelin”, Yeditepe, nr. 55, 15 Şubat 1954, s. 5
 —Cahit Okurer, “Sahnelerimizdeki piyesler” [Bedrettin Tuncel’in “Gelin” adıyla çevirdiği Marcel Maurette’in Thérèse Raquin’ini tenkidi]. İstanbul, c. I, nr. 5, Mart 1954, s. 42 - 43.
 —Prof. Bedrettin Tuncel, “Thérèse Raquin - Gelin dolayısıyla”, Türk Tiyatrosu, nr. 276, Mart 1954, s. 17 - 19.
 —Adalet Cimcoz, “Son günlerin sahne hareketleri” [Gelin hakkında] Yeditepe, nr. 59, 15 Nisan 1954, s. 4

1955

- Rüya*, çev. İhsan Boran, İstanbul 1955, Ekincigil yayınevi, 118 + 2 s.
 Ekincigil yayınlarından No 36.
 —*Nana* (Emile Zola’nın filme alınmış şaheseri), çev. Kadri Yurdatan, İstanbul 1955, Samim Güniz - Sadık Özaygen Neşriyat ve Matbaacılık Koll. Şti. 18 s.
 Resimli sinema romanları serisi I
 —“*Nana* yeniden çevrildi” Yenilik, c. 4, nr. 26, 2 Şubat 1955, s. 11.

1957

- Douchan Matitch, “Günümüzde Zola”, kısaltarak çev. Halis Acarı, Seçilmiş Hikâyeler, c. 13, nr. 65, Haziran 1957, s. 42 - 45.
 —“Zola’nın kronolojisi”, Seçilmiş hikâyeler, Haziran 1957, s. 45 - 46.

1958

- P. Martino, “Fransız natüralizmi”, çev. Nebil Otman, Ankara 1958, Maarif Bsm., 192 s. [Zola’dan geniş bahis].

1959

- Nana*, çev. Avni İnel, 3. bsk., İstanbul 1959, Hilmi Kitabevi, Nurgök mat., 464 s.
 —*Sen bir melektin (L'Assomoir)*, çev. Samih Tiryakioğlu, İstanbul 1959, Güven Yayınevi, 406 s.
 Şaheser Romanlar Serisi
 —*Nana*, çev. Samih Tiryakioğlu, İstanbul 1959, Güven Basımevi, 393 s.
 Şaheser Romanlar Serisi
 —*Rahip Mure'nin günahı*, çev. A. Moran, İstanbul 1959, Ak Kitabevi, Yeni mat., 302 s.

1960

- Dr. Pascal (Le Docteur Pascal)*, çev. Hamdi Varoğlu, İst. 1960, Ak Kitabevi, Yeni mat., 264 s.
 —*Jerminal*, çev. Rıza Temel, İst. 1960, Ak Kitabevi, 293 s.
 —*Para*, çev. Hamdi Varoğlu, İst. 1960, Ak Kitabevi, Yeni mat., 344 s.
 —*Eser*, çev. Hamdi Varoğlu, İst. 1960, Ak Kitabevi, Yeni mat., 325 s.

1961

- H. Rahmi, "Roman nasıl yazılır" [Hugo ve Zola'dan geniş bahis], Yeditepe, nr. 39, 16 - 31 Mart 1961.

1962

- Plassans papazı*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1962, Ak Kitabevi, Yeni mat., 280 s.
 —*Thérèse Raquin*, çev. Samih Tiryakioğlu, İstanbul 1962, Varlık Yayınevi, 191 s. Varlık Yayınları sayı 874.
 Büyük Eserler Kitaplığı 36
 —"Yeni Yayınlar: Thérèse Raquin", Türk Dili, c. XI, nr. 128, Mayıs 1962, s. 701.

1963

- Jean Mistler, "Suç Zola'da", çev. Tahsin Yücel, Varlık, c. 30, nr. 594, 15 Mart 1963, s. 7
 —Bedrettin Tuncel, "Gelin (Thérèse Raquin)", Oraloğlu Tiyatrosu, nr. 10, 1 Nisan 1963, s. 4 - 7 [Oraloğlu tiyatrosunda oynanır, rol dağıtımı, s. 11 de].
 —*Nana*, İstanbul 1963, Maç Matbaası, Duman Yayınları, 16 s.
 —*Hülya (Le rêve)*, çev. Hamdi Varoğlu, 2. bsk., İstanbul 1963, Millî Eğitim Basımevi, 270 s.
 Dünya Edebiyatından Tercümelemler Fransız Klâsikleri 64

1964

- Bir aşk sayfası* I-II, çev. Hamdi Varoğlu, 2. bsk., Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1964, 188 + 309 s.
- Dünya Edebiyatından Tercümelemler Fransız Klâsikleri 62
- Deneyisel roman*, çev. Fehmi Baldaş, Türk Dili, c. XIII, nr. 154, Temmuz 1964, s. 697 - 701
- Romanda Natüralizm*, çev. Fehmi Baldaş, Türk Dili, c. XIII, nr. 154, Temmuz 1964, s. 693, 697.
- A. Thibaudet, "Zola üzerine", çev. Salah Birscl, Türk Dili, c. XIII, nr. 154, Temmuz 1964, s. 688 - 692.
- Nana*, İstanbul 1964, Kent matbaası, 16 s.
- "Zola", Dünya edebiyatçıları ansiklopedik sözlüğü (5000 yazar), Haz. Ender Gürol, Varlık Yayınları, 1964, s. 507 - 508.
- André Maurois, "Zola", çev. Muzaffer Reşit (Yaşar Nabi Nayır), Büyük Yazarlar Batı edebiyatının yetmiş yazarı, Varlık Yayınları, 2. bsk., Ağustos 1964, s. 115-118.

1965

- Hülya*, çev. Hamdi Varoğlu, 2. bsk., İstanbul 1965, 2 + 270 s. Millî Eğitim Bsm. Dünya Edebiyatından Tercümelemler Fransız Klâsikleri 64
- Döl bereketi* (Fécondité), I. c., çev. Hamdi Varoğlu, 2. bsk., İstanbul 1965, 2 + 411 s.
- Dünya Edebiyatından Tercümelemler Fransız Klâsikleri 92
- Gerçek* (Vérité), çev. İlhami Uzel, İstanbul 1965, Hamle matbaası, 493 s.
- Dünya Edebiyatından Tercümelemler Serisi 4
- A. Türker Acaroğlu, Edebî eserler sözlüğü, seçme 200 eser, İstanbul 1965, [Sen bir melektin (L'Assomoir), (çev. Samih Tiryakioğlu, 1959) hakkında bir tanıtma, s. 119-120].
- Aynı eser, s. 21-22 [Bir aşk sayfası, çev. Hamdi Varoğlu, 1964) hakkında tanıtma yazısı].

1966

- Döl bereketi* (Fécondité), c. II-III, çev. Hamdi Varoğlu, Millî Eğitim Bsm., İstanbul 1966, 295 s., 194 s.
- Dünya Edebiyatından Tercümelemler Fransız Klâsikleri 92
- Dreyfus meselesi - itham ediyorum*, çev. Bahadır Dülger, İstanbul 1966, 282 s. Rektur Kitaplar yayını
- Ilya Ehrenburg, "Zola'ya saygı", çev. Orhan Suda, Yeni Dergi, c. 3, nr. 27, Aralık 1966, s. 446 - 452.

—“Emile Zola: “Germinal”, Büyük romanlar, Hazırlayan ve çev. Azize Erten Bergin, 2. Bsk., Varlık yay. 1966 (ilk baskı 1961), s. 147-150.

1967

- “Yasak kitaplar. Emile Zola : Nana”, Yeni gazete, nr. 766, 1 Şubat 1967.
 —*Meyhane (L'Assomoir)*, çev. Nebil Fazıl Alsan [İstanbul d.t. 1967] Yeni matbaa, 336 s.
 —“Zola”, Çağdaş dünya edebiyatçıları sözlüğü, haz. Oktay Akbal, İstanbul, 1967, s. 165 - 166.

1968

- Thérèse Raquin*, çev. Adnan Cemgil, İstanbul 1968, Hayat Neşriyat Anonim Şirketi, 234 s.
 Altın Kalem Klasik Romanlar Fransız Edebiyatı 2
 —*Germinal*, Fransızcadan çev. Adnan Cemgil, İstanbul 1968, Güven Basım ve Yayınevi, 410 s.
 Şaheser Romanlar
 —*Bir aşk hikâyesi*, çev. Adnan Cemgil, İstanbul 1968, Doğan Kardeş Mat. Sanayii A.Ş., 350 s.
 Hayat Neşriyat A.Ş.
 Altın Kalem Klasik Romanlar
 Fransız Edebiyatı : 5
 —*Nana*, çev. Avni İnel, (1968, Toker Yayınları, 459 s.)
 —“Zola”, Hayat küçük ansiklopedi, Hayat yayınları, 1968, s. 1229.

1969

- Jerminal (Germinal)*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul 1969, Remzi Kitabevi, Yükselen matbaası, 507 s.
 Dünya muharrirlerinden Tercümeler Serisi : 122.
 —*Bir aşk hikâyesi*, çev. Adnan Cemgil, 2. bsk., İstanbul 1969, Hayat Neşriyat A.Ş., 350 s.
 Altın Kalem Klasik Romanlar Fransız Edebiyatı : 5
 —*Hayvanlaşan insan (Beşerdeki ifrit)*, çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul (1969), Remzi Kitabevi, Yükselen Matbaası, 377 + 2 s.
 Dünya Muharrirlerinden Tercümeler Serisi : 74
 —*Thérèse Raquin*, çev. Adnan Cemgil, 2. bsk., İstanbul 1969, Hayat Neşriyat A.Ş., 324 s.
 Altın Kalem Klasik Romanlar Fransız Edebiyatı : 2
 [Fransızca aslından Fasquelle baskısından yapılmıştır; Emile Zola ve Thérèse Raquin, s. 7-8; Zola'nın savunması s. 9 - 14].

1970

—*Meyhane* (L'Assomoir), çev. Hamdi Varoğlu, İstanbul (1970), Remzi Kitabevi, Yükselen Matbaası, 478 s.

Dünya Muharrirlerinden Tercüme Serisi : 123

—*Aşk bitmesin* (La curée), çev. Oktay Akbal - Muhtar (Mahir) Körükçü, (İstanbul) 1970, Altın Kitaplar Yayınevi, As matbaası, 421 s.

Altın Dizi Pembe Seri : 5

—“Kitaplar : Aşk bitmesin” [Oktay Akbal ve M. Körükçü'nün tercümesini tanıtma], Yeni edebiyat, nr. 5, Mart 1970, s. 32.

—*Emek* (Travail), c. I, çev. Nesrin Altınova, İstanbul 1970, Dilek matbaası, Ararat yayınevi, 361 s.

—“Emile Zola”, Büyük Yazarlar, 3. bsk. İstanbul, Ekim 1970, s. 138 - 142.

1971

—*Meyhane* (Tam metin fransızca aslından), çev. Cemal Süreya (Seber), İstanbul 1971, Altın Kitaplar Yayınevi, 566 s.

Altın Klasikler Dizisi : 23

—P. Bakır, “Zola, Emile : Meyhane” (çev. Cemal Süreya), Yeni edebiyat, nr. 5, Mart 1971. s. 27.

—*Kadınların saadeti* (Au bonheur des dames), çev. İnci Tokgöz, İstanbul 1971, Kardeş mat., Akba Yayınevi, 464 s.

—*Aşkların en güzeli* (Au bonheur des dames), çev. İlhan Eti, İstanbul 1971, As Basımevi, Altın Kitaplar Yayını, 532 s.

Altın Dizi Pembe Seri : 20

—*Emek*, c. II, çev. Nesrin Altınova, İstanbul 1971, Ararat Yayınevi, 366 + 744 s.

—*Nana*, resimleyen : Branno Fiumalı, çev. Belma Aksun (İstanbul) 1971, Tercüman kitapçılık Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş., 88 s.

Resimli Klâsikler Serisi : 1

—*Bir aşk hikâyesi* (Une page d'amour), 3. bsk., çev. Adnan Cemgil, İstanbul 1971, Hayat Neşriyat Anonim Şirketi, 350 s.

Altın Kalem Klasik Romanlar Fransız Edebiyatı : 5

1972

—*Birleşen ruhlar* (La joie de vivre), tam metin, çev. Okşan Tanca, İstanbul 1972, Altın Kitaplar Yayınları, 439 s.

Altın Dizi Pembe Seri : 30

—*Nana*, tam metin, çev. Adnan Cemgil, İstanbul 1972, Altın Kitaplar Yayınevi, 517 s.

Fransız Edebiyatı Altın Klâsikler : 31

—“Zola, Emile”, Cumhuriyet Ansiklopedisi, 1972, s. 3494.

1973

- Toprak I-II*, çev. Hamdi Varoğlu, Remzi Kitabevi, İstanbul 1973, 373 s.
Dünya Muharrirlerinden Tercümeleler Serisi 85 - 86.
- “Zola”, Meydan Larousse (1973).
- Gerçek*, tam metin, fransızca aslından dilimize çev. Erdoğan Alkan, Kasım 1973, Garanti Bsm., 556 s.
- Altın Klâsikler Fransız Edebiyatı 36
- Adli Moran, “Büyük Sanatçılar”, Yedigün mat., s. 89 [tarihsiz].